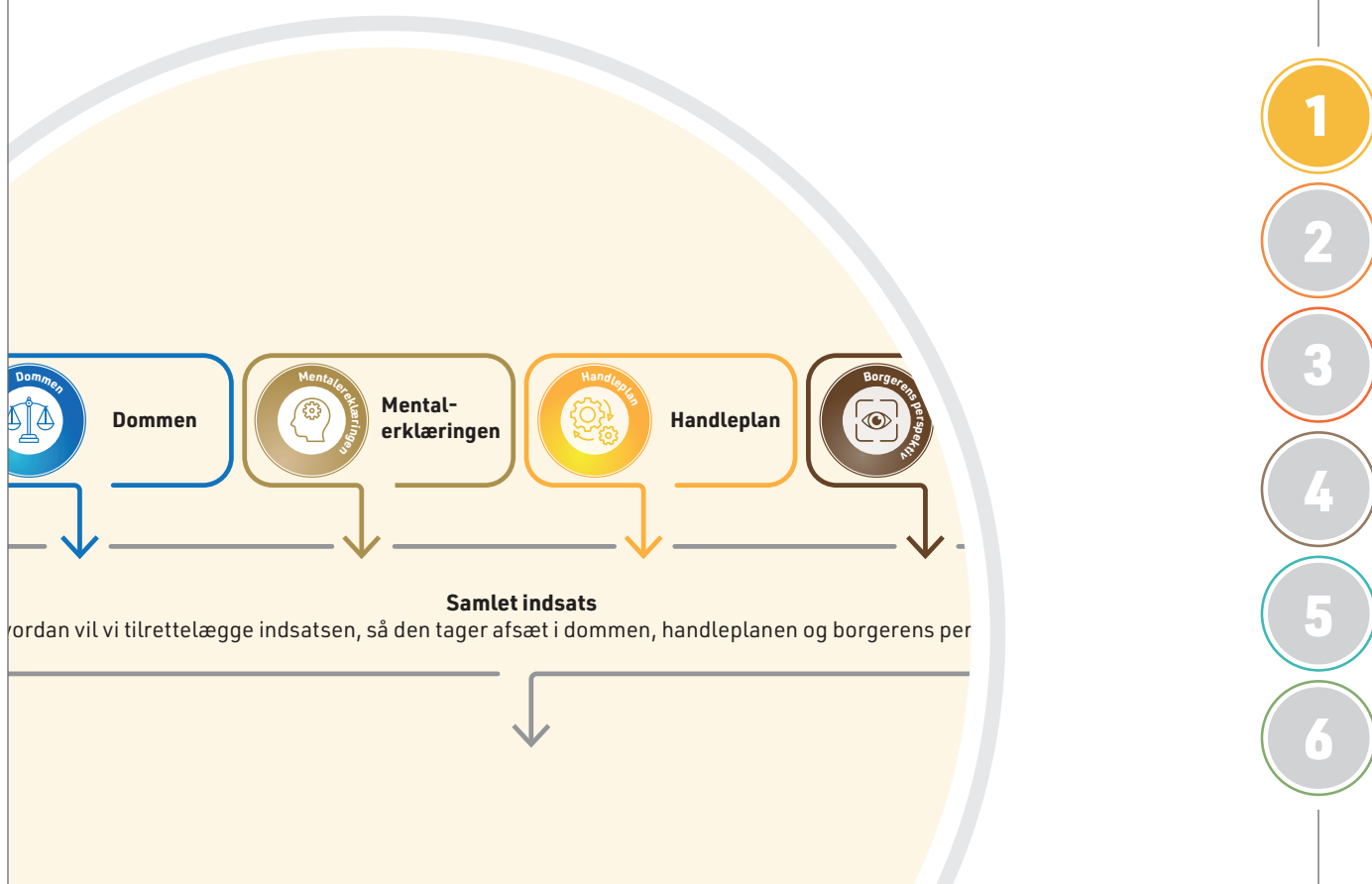

Samarbejde når en foranstaltningsdom træder i kraft

Et værktøj til at starte samarbejdet om en foranstaltningsdom

Samarbejdsværktøj 1

Introduktion

Når en foranstaltningsdom træder i kraft

Når en borger med udviklingshandicap får en foranstaltningsdom, begynder et nyt samarbejde mellem borgeren og de fagprofessionelle – et samarbejde, der tager afsæt i dommen.

En foranstaltningsdom kan kun ændres, lempes eller ophæves, hvis det vurderes, at risikoen for ny kriminalitet er reduceret. Derfor er det afgørende, at samarbejdet om indsatsen for borgeren kommer godt fra start.

For borgeren kan dommen være svær at forstå og opleves som en straf – selvom formålet er at forebygge ny kriminalitet og støtte udvikling.

Samtidig ændrer opgaven sig for de fagprofessionelle. Mange er vant til at arbejde med trivsel, udvikling og støtte i hverdagen, men skal nu også arbejde målrettet med at forebygge ny kriminalitet.

Dette samarbejdsværktøj understøtter et fælles arbejde med at skabe sammenhæng mellem dommens vilkår, handleplanen og indsatsen i hverdagen. Det understøtter et samarbejde med borgeren, hvor dommen i højere grad kan forstås som en hjælp.

Om samarbejdsværktøjet

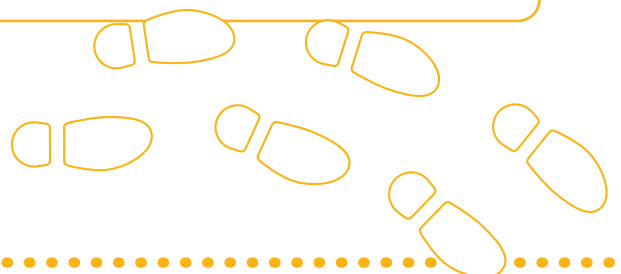
Dette er et samarbejdsværktøj, som kan bruges i arbejdet med at styrke samarbejdet omkring en borger med foranstaltningsdom. Værktøjet kan indgå som en del af planlægningen af indsatsen.

Værktøjet tager udgangspunkt i en konkret borger og er opbygget i tre trin:

- Undersøgelse
- Drøftelse
- Planlægning

Trinene kan gennemføres samlet eller over flere møder.

Værktøjet er udviklet i projektet Domfældte med udviklingshandicap. På VIDEN PÅ TVÆRS kan du finde artikler, videoer, metoder og øvrige værktøjer, som kan understøtte arbejdet: <https://vpt.dk/projekter/mennesker-med-udviklingshandicap-og-dom>.

Gennemgang af samarbejdsværktøjet

Dette samarbejdsværktøj hjælper fagprofessionelle med at skabe en fælles retning for indsatsen omkring en borger med foranstaltningsdom. Værktøjet tager udgangspunkt i en konkret borger og kan bruges, når en dom er afsagt, og samarbejdet om indsatsen skal i gang.

Værktøjet er bygget op omkring tre trin:

1

Trin 1: Undersøgelse

Her undersøger I dommen og de vigtigste dokumenter for at skabe et fælles overblik.

2

Trin 2: Drøftelse

Her drøfter I dommen, handleplanen og borgerens perspektiv for at finde frem til, hvad der er vigtigst at arbejde med fremadrettet.

3

Trin 3: Planlægning

Her aftaler I, hvordan indsatsen i hverdagen skal tilrettelægges med afsæt i 2-3 fokusområder.

Når I har gennemført værktøjet, har I et fælles overblik, fokusområder og konkrete aftaler for indsatsen.

Værktøjet hjælper jer med at omsætte dommen, handleplanen og borgerens perspektiv til en fælles retning og konkrete handlinger i hverdagen.

Værktøjet bruges, når en foranstaltningsdom er afsagt, og samarbejdet om indsatsen skal i gang. Det hjælper jer med at skabe overblik, prioritere det vigtigste og aftale, hvad der skal gøres i hverdagen.

Formål

At skabe et fælles overblik over borgerens dom med fokus på, hvad der er vigtigt for indsatsen og forebyggelse af ny kriminalitet.

Undersøg viden om foranstaltningsdomme

Find artiklen "Sådan sætter du dig ind i dommen" på Viden på Tværs.
Læs teksten og se videooplæggene.

Du finder materialet her:

<https://vpt.dk/kerneomraader/borgere-med-saerlige-behov/saadan-saetter-du-dig-ind-i-dommen>

Drøft kort:

- Hvad er vigtigt at vide om foranstaltningsdomme – og hvad betyder det for vores indsats?

Noter:

Undersøg de centrale dokumenter i sagen

Vælg en borger og skab et fælles overblik over borgerens situation og indsats. For at gøre det skal I finde følgende dokumenter:

- Borgerens dom (domsudskriften)
- Mentalerklæringen, hvis den er tilgængelig
- Kommunens handleplan efter servicelovens §141
- Den pædagogiske plan fra bostedet eller bostøtten, hvis den findes

Hvis I ikke har adgang til domsudskriften og/eller mentalerklæringen, så kan de ofte findes hos kommunen. I nogle tilfælde kan de også findes hos den tilsynsførende eller statsadvokaturen.

Det kan også være en stor hjælp at have **Socialstyrelsens håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshandicap** ved hånden. Denne findes på sbst.dk.

Hvilken konkret viden får vi af dette dokument?

Hvilken forståelse får vi af borgeren?

Hvad er de nuværende mål med indsatsen?

Hvad arbejdes der med i hverdagen i dag?

---

2 Drøftelse

Formål

At skabe en fælles forståelse af, hvad der er vigtigt at arbejde med under foranstaltningen.

I skal nu drøfte dommen, mentalerklæringen, handleplanen og borgerens perspektiv. Formålet er at I skaber fælles forståelse af, hvad der er vigtigt at samarbejde med i indsatsen under den foranstaltning, som borgeren er dømt til.

Drøft dommen

Dommen peger på, hvad der er vigtigt at arbejde med sammen med borgeren.

Drøft:

- Hvad er borgeren dømt for, og hvilke forhold og situationer har betydning for den kriminalitet, borgeren er dømt for?
- Hvad peger dommen på som vigtigt at arbejde med for at forebygge ny kriminalitet?

Drøft mentalerklæringen

Mentalerklæringen giver viden om borgerens forudsætninger og behov for støtte.

Se nu på mentalerklæringen og drøft:

- Hvad fortæller mentalerklæringen om borgerens forudsætninger og behov for støtte?
- Hvad kalder det på i vores samarbejde med borgeren i hverdagen?

Drøft handleplanen

Drøft borgerens handleplan efter servicelovens §141:

- Hvilke mål er beskrevet i handleplanen?
- Hvordan hænger målene sammen med borgerens dom?
- Hvad peger handleplanen på, at det er vigtigt at arbejde med sammen med borgeren?

Bemærk:

Det anbefales, at dommens vilkår og den kriminalpræventive indsats fremgår tydeligt af handleplanen. Hvis det ikke fremgår, kan det være hensigtsmæssigt at drøfte med myndighedsrådgiveren, hvordan dette kan indarbejdes i handleplanen.

Drøft borgerens perspektiv

Drøft nu borgerens perspektiv:

- Hvad er vigtigt for borgeren i sit liv, og hvad håber borgeren på i fremtiden?
- Hvad forstår borgeren om sin dom – og om sammenhængen mellem sin adfærd og dommen?
- Hvilken støtte oplever borgeren at have brug for for at nå sine ønsker og mål, når han/hun har en dom?

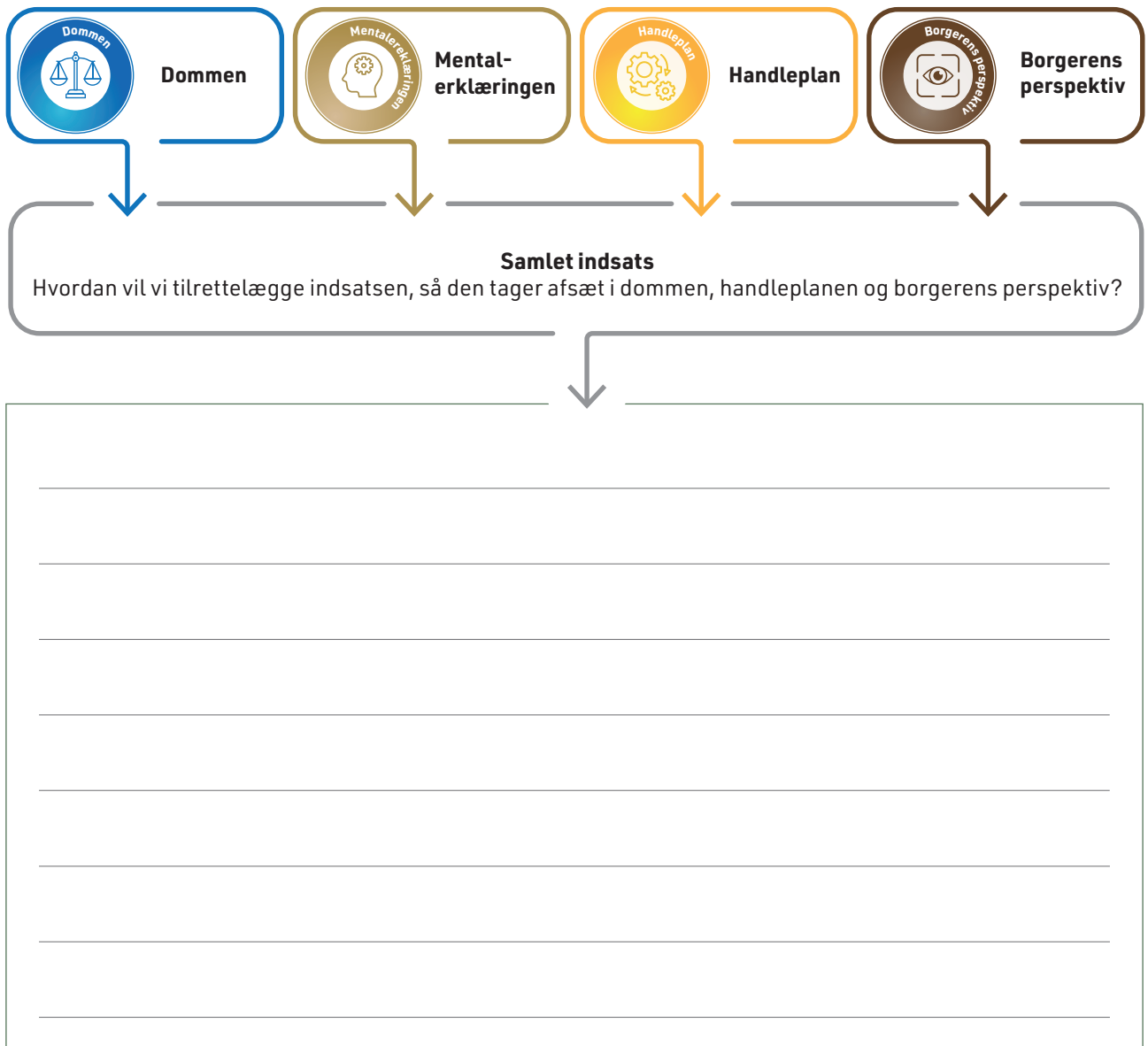
3 Planlægning

Formål

At fastlægge en fælles retning for indsatsen, der tager afsæt i dommen, mentalerklæringen, handleplanen og borgerens perspektiv.

I arbejdet med borgere med foranstaltningsdom er det vigtigt at skabe sammenhæng mellem fire perspektiver: hvad dommen og mentalerklæringen peger på, at der skal arbejdes med, hvilke mål der er sat i handleplanen, og hvad der giver mening for borgeren.

Saml nu op ved at genbesøge jeres vigtigste pointer. Brug figuren til at fastlægge en fælles retning for indsatsen, og beskriv den på næste side.

Planlæg:

- Hvilke konkrete handlinger er vigtige at gøre i hverdagen?
- Hvilke situationer skal vi være særligt opmærksomme på?
- Hvem gør hvad, og hvornår følges der op?

Overvej også:

- Hvordan kan pårørende indgå i samarbejdet om indsatsen?
- Hvordan kan andre aktører, fx bistandsværge indgå i samarbejdet?

De vigtigste dokumenter og hvor du finder dem

Når en borger har en foranstaltningsdom, er det afgørende, at I sætter jer grundigt ind i dommen og de centrale dokumenter i sagen. Denne viden danner grundlag for indsatsen og har betydning for, om dommen på sigt kan lempes eller ophæves. Her er de vigtigste dokumenter og kilder:

- **Dommen (domsudskrift)**

Beskriver, hvad borgeren er dømt for, og hvilke vilkår der gælder.

Findes i kommunens sag eller udleveres fra retten (kræver ofte samtykke).

- **Mentalerklæringen**

Giver viden om borgerens funktionsniveau og behov for støtte.

Udarbejdes til retten og kan indhentes via kommunen eller statsadvokaten (ofte med samtykke eller efter konkret vurdering).

- **Handleplan (§141)**

Beskriver mål og indsats og kobler dommens krav til hverdagen.

Findes i kommunens journalsystem.

- **Pædagogisk plan**

Omsætter handleplanen til konkret støtte i hverdagen.

Findes hos bostedet eller bostøtten.

- **Samrådsudtalelser (hvis de findes)**

Faglige vurderinger, der kan pege på justeringer i indsatsen.

Findes i kommunen (i de kommuner der anvender samråd).

- **Social- og Boligstyrelsens håndbog: Sigtede og domfældte borgere med udviklingshandicap**

Samler lovgivning og giver overblik over den kriminalpræventive sociale indsats.

Findes på www.sbst.dk

- **Rigsadvokatmeddelelsen om psykisk afvigende kriminelle**

Beskriver de forskellige typer foranstaltningsdomme.

Findes på www.retsinformation.dk

- **Udgangsbekendtgørelsen**

Fastlægger regler for udgang og hvem der kan give tilladelse.

Findes på www.retsinformation.dk

- **Serviceloven (kap. 24 og 24 d)**

Regler for magtanvendelse og særlige indgreb.

Findes på www.retsinformation.dk

Viden, metoder og værktøjer

På VIDEN PÅ TVÆRS finder I artikler, metoder og værktøjer til arbejdet med borgere med udviklingshandicap og dom: <https://vpt.dk/projekt/mennesker-med-udviklingshandicap-og-dom>

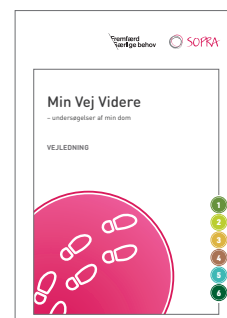
Materialerne er udviklet i projektet *Domfældte med udviklingshandicap*, som har haft til formål at styrke indsatsen og samarbejdet omkring borgere med foranstaltningsdom. Projektet bygger på vidensindsamling, undervisningsforløb og bidrag fra eksperter og har resulteret i artikler, metoden *Min vej videre* samt en række værktøjer til praksis.

Min vej videre – en kriminalpræventiv metode

Min vej videre er en metode med samtaleværktøjer, der understøtter samarbejdet med borgeren. Metoden:

- hjælper borger og fagperson med at forstå dommen
- støtter borgeren i at fastholde håb og drømme
- gør det muligt at arbejde med realistiske mål
- kan bidrage til, at dommen på sigt lempes eller ophæves

Materialet består af samtaleværktøjer og en vejledning til fagprofessionelle.

Artikler – sådan arbejder I i praksis

På vpt.dk finder I artikler samlet under temaet "*Sådan gør du – arbejdet med foranstaltningsdomme*". Artiklerne giver indsigt i centrale opgaver og konkrete greb i arbejdet med borgere med dom – fra forståelse af dommen og arbejdet med mål og motivation til samarbejde, dokumentation og udtalelser.

Artiklerne kan bruges som fælles fagligt afsæt i arbejdet med konkrete sager.

Samarbejdsværktøjer – støtte til centrale situationer

Dette samarbejdsværktøj er en del af en serie på seks værktøjer til arbejdet med borgere med foranstaltningsdom:

1. Samarbejde når en foranstaltningsdom træder i kraft
2. Samarbejde i landskabet om en foranstaltningsdom
3. Samarbejde mellem myndighed, tilsyn og bostøtte
4. Samarbejde med bistandsværgeren
5. Samarbejde om udgang
6. Samarbejde om den årlige udtalelse

Værktøjerne tager afsæt i typiske situationer i praksis og kan bruges til at skabe overblik, styrke samarbejdet og kvalificere indsatsen.

De indeholder refleksionsspørgsmål og understøtter arbejdet i konkrete situationer.

Om udviklingen af metode og samarbejdsredskaber

Metoden *Min vej videre* og samarbejdsværktøjerne er udviklet af Sopra for Fremfærd Særlige Behov i projektet *Domfældte med udviklingshandicap*. Projektet har haft til formål at styrke indsatsen og samarbejdet omkring borgere med udviklingshandicap og foranstaltningsdom.

Metoden og samarbejdsværktøjerne bygger på en fælles videns- og udviklingsproces med vidensindsamling, interviews, undervisningsforløb, afprøvning i praksis og bidrag fra borgere, fagprofessionelle, ledere og videnspersoner på området.

Undervejs blev det tydeligt, at der er brug for viden, metoder og værktøjer, som kan skabe bedre sammenhæng mellem borgerens håb og drømme, dommens vilkår, de kriminalpræventive mål, samarbejdet på tværs og den nødvendige dokumentation.

En særlig tak skal gå til Line Søgaard, kriminolog, og Nina Navntoft-Pedersen, psykolog, fra SUA – Specialområde Udviklingshandicap, Region Midtjylland.

Allerede før projektet blev sat i gang, havde vi mødt og ladet os inspirere af deres kriminalpræventive gruppeforløb KRIGU. KRIGU viste fra begyndelsen, at man kan arbejde tydeligt, konkret og recovery-orienteret med borgere med udviklingshandicap og dom. At borgerens håb, drømme og ønske om at komme videre ikke skal sættes på pause, fordi der er en dom. Tværtimod kan viden, fællesskab og forståelse af egen situation være vigtige skridt på vejen mod at få en dom lempet eller ophævet.

Specialområde Udviklingshandicap var blandt de første, vi inviterede ind i projektet. Deres viden, praksiserfaringer, generøsitet, podcast og KRIGU-materiale har været en væsentlig inspiration for udviklingen af både *Min vej videre* og de øvrige værktøjer. Med KRIGU har de været first movers på et område, hvor mange har manglet konkrete og håbsbærende veje at gå.

**Fremfærd
Særlige behov**

Sopra
Quintus – Refshalevej 110 A
1432 København K
Telefon: 51 48 85 82
www.sopra.dk

Downloades gratis på www.sopra.dk

© Sopra

Design: 4PLUS4 (3971)

Tak til videnspersoner og samarbejdspartnere

En stor og varm tak til alle, der har bidraget til projektet og til udviklingen af materialerne:

- De borgere, der har medvirket i projektet, for at dele erfaringer, håb, frustrationer og perspektiver på, hvordan et domsforløb opleves indefra.
- Rikke Sørensen, ULF Ungdom, for at bidrage med borgerperspektiver og viden om, hvordan mennesker med udviklingshandicap kan få en tydeligere stemme i beslutninger og indsatser, der vedrører deres eget liv.
- Thomas Gruber, LEV, for at bringe pårørende- og interesseorganisationens perspektiv ind i projektet og tydeliggøre de udfordringer, som både borgere og pårørende kan opleve i komplekse domsforløb.
- Nana Kryger la Cour, Statsadvokaturen, for at bidrage med viden om foranstaltningsdomme, statsadvokatens rolle og de retlige rammer, som indsatsen skal forstås og dokumenteres inden for.
- Bodil Seneca Lie, VISO/Social- og Boligstyrelsen, for at bidrage med viden om handleplaner, mål, dokumentation og behovet for sammenhæng mellem dom, indsats og faglig opfølgning.
- Jan Therkelsen, Viborg Kommune og Samråd Midtjylland, for at bidrage med viden om samrådets funktion og om balancen mellem støtte, kontrol, retssikkerhed og kriminalpræventiv indsats.
- Ditte Høtoft Nielsen, Kira Ormhøj Rasmussen, Kristian Kristensen og Peter Larsen fra botilbuddet Grevenlund i Odense, for at bidrage med praksiserfaringer fra hverdagen tæt på borgerne og for at afprøve værktøjer sammen med borgere.
- Betina Sjølund Smedegaard, Maiken Søgaard og Sonja Vermeulen fra botilbuddet Kærsangervej 252 i Viborg, for at bidrage med praksisnær viden om arbejdet med borgere med udviklingshandicap og dom og for at afprøve værktøjer i hverdagspraksis.
- Anne Yde og Lis Matthiesen, Mariagerfjord Kommune, for at bidrage med myndighedsperspektivet og konkret viden om tilsyn, kriminalpræventive mål, dokumentation og samarbejdet mellem myndighed og udfører.
- Helle Høeg, Metodecenteret, for at bidrage med viden om rusmiddelbehandling målrettet mennesker med udviklingshandicap og for at bringe konkrete erfaringer fra gruppeforløb ind i projektet.
- Great Dane Kommunikation, for samarbejdet om film, optagelser og formidling af videnspersonernes perspektiver.

Tak også til alle deltagere på kursusforløbene i Ringsted, Silkeborg, København og Odense. Jeres spørgsmål, refleksioner, erfaringer og afprøvninger har været med til at kvalificere materialerne og gøre dem mere brugbare i praksis.

Materialerne er med andre ord ikke blevet til ét sted eller af én stemme. De står på mange menneskers viden, praksiserfaringer og generøse deling. Vi håber, at de kan bruges som konkret støtte i arbejdet med at styrke borgerens indefra-perspektiv, skabe bedre samarbejde på tværs og understøtte en indsats, hvor vejen fra dom til drøm bliver tydeligere, mere fælles og mere mulig.

God fornøjelse
Sopra